

Dina Vukelić

One male stvari nakon polusna

LICA

ONA

ON

DJEVOJKA

STUDENT

SJENA

KOR SANJARA I SANJARKI

Svi su na sceni čitavo vrijeme.

Oni koji nemaju replike, spavaju ili pokušavaju činiti isto.

Ona, On, Djevojka, Student i Sjena zauzimaju svoje uloge u Koru Sanjara i Sanjarki u tuđim dramama kada nemaju svoje osobne drame.

I. DVADESET I PET, NJEZINA DRAMA

Ona je sama u zamračenoj, tek useljenoj sobi u kojoj je previše kutija. Ona se pokušava razbuditi, ali ju smeta svjetlo.

ONA

Nemoj razmicati zavjese.

KOR SANJARA I SANJARKI

Nemaš zavjese.

ONA

Svjetlo mi ide u oči. Svjetlo je prejako. Svjetlo je uvijek prejako.

KOR SANJARA I SANJARKI

Čini ti se. Sve ti je u glavi. Pogledaj na sat.

ONA

Koliko je sati?

KOR SANJARA I SANJARKI

Pogledaj bolje.

ONA

Kazaljke su otpale.

KOR SANJARA I SANJARKI

Ustani.

ONA

Kada kazaljke otpadnu, to znači da je kraj?

(Ona zastane, kao da se pokušava čega sjetiti.)

ONA

Vrijeme ne prolazi. Sve. Stoji. Mirno.

KOR SANJARA I SANJARKI

Pogledaj se.

ONA

Ne volim ogledala.

KOR SANJARA I SANJARKI

Tu si.

ONA

Tu sam.

KOR SANJARA I SANJARKI

Saberi se.

ONA

Saberi se. Saberi se. Saberi se.

(Govoreći, mijenja ton.)

ONA

Tako sve izgleda. Takvi su dani uobičajeni. Ustajem rano u zoru jer ne mogu spavati. Pogledam kroz prozor, i vidim da je sve isto. Auti se nisu počeli sklanjati s parkinga. Tišina. Ostali spavaju. Rolete spuštene. Polumrak. Mirno je. Ja nisam mirna. Nitko ne ustaje tako rano. Što da čovjek radi kada ustane u neko glupo vrijeme. Kada nema bioritam, stvari su izgubljene. Meni nije problem bioritam. Nemam ga zašto stjecati.

KOR SANJARA I SANJARKI

Tvoj sat nema kazaljke.

ONA

Ustajem. Nekako. Protrljam oči. Jedva ih držim otvorene. Umivam se, i vidim da je ogledalo mutno, kao da je izloženo hladnom zraku. Otkad sam doselila u vlastiti stan, kvadratura se naglo počela povećavati. Nisam to htjela. Da je stan manji, ja bih se osjećala dovoljno velikom, i sve bi bilo bolje.

(Sanjari i sanjarke uzimaju rumenilo, puder, ruž. Šminkaju ju. Ona im se bezvoljno prepušta.)

ONA

Kako je to smiješno.

KOR SANJARA I SANJARKI

Što je smiješno?

ONA

Mislim, to – kome je to zaista potrebno.

KOR SANJARA I SANJARKI

Izgledat ćeš zdravije.

ONA

Škakljaš me.

KOR SANJARA I SANJARKI

I ljepše.

ONA

Čemu to.

KOR SANJARA I SANJARKI

Ljepota nema drugu svrhu osim da postoji zbog sebe same.

ONA

To sam već pročitala u udžbeniku iz srednje škole. Suhoparno.

KOR SANJARA I SANJARKI

Uz tvoju put ide crveno.

ONA

Noge su mi teške. Ruke isto. Znaš li što sam jutros sanjala?

KOR SANJARA I SANJARKI

Spuštala si se niz brijeg prekriven snijegom.

ONA

Ne volim se prisjećati djetinjstva.

KOR SANJARA I SANJARKI

Nije to djetinjstvo.

ONA

Ne znam. Svejedno.

KOR SANJARA I SANJARKI

Bilo je beskonačno. Sve što u snu radiš, traje beskonačno. Recimo, padanje. Ledbenje. Letenje. Spuštanje niz strmine. Spremanje za polazak, nekamo, bilo kamo – i nikada se ne spremiš – nikada ne stižeš na vrijeme.

ONA

Vrijeme. Moj sat nema kazaljke.

KOR SANJARA I SANJARKI

Ispiti iz matematike sedam godina nakon mature. Jedinica preko cijelog lista. Crvenom bojom. Zakopani prekidi. Njihova lica koja se iznenada pojavljuju. Smiju se. Ne znaš zašto. Ti se smiješ, a nije smiješno. Kostí se lome. Zubi ispadaju, mrve se, i

klimaju. Nastupi pred gomilama. Svi šute i promatraju, bez reakcije na kamenim licima. Mrtva tijela. Gušenje. Ti se uopće ne mičeš. Gušenje.

ONA

Kada sam uselila u svoj stan, mislila sam, to je to. Sada je sve ovdje. Posloženo na svoja mjesta. Lijepo je, kažu mi. Udobno. Toplo. Ja još vidim kartonske kutije. Sa hrpom stvari. Prazne zidove. Ali te kartonske kutije

KOR SANJARA I SANJARKI

Beskorisne stvari? Ružne stvari?

ONA

prašnjave od prijašnjeg tavana. Tamo sam se kao dijete igrala. Skrivala. Sve sam ponijela sa sobom, a ništa nije ostalo. Složila sam police. Pune podsjetnika na... nešto. Fotoalbume više ne listam. Svugdje sam dijete. Sjedim, a vani je još mrak. Ja sjedim, sjedim, i gledam kroz prozor. Parking. Ljudi će krenuti na posao, sve će biti prazno. Trebala bih i ja. Krenuti na posao. Kada ga nađem, mislim. Nešto će mi srediti frend. Iako mi nije frend. Od poznanika frend. Od poznanika poznanik. Nisam sigurna. Nisam sigurna ni o čemu se radi. Nešto s nekom organizacijom. Nešto s nekakvom statistikom. Kaže mi

KOR SANJARA I SANJARKI

ne ide drugačije.

ONA

Ja sliježem ramenima. On pojašnjava

KOR SANJARA I SANJARKI

potpisali smo ugovor s nevladinom organizacijom koja se bavi zaštitom prirode i ekološkom edukacijom javnosti. To ti je projekt praćenja ptica selica u Europi koji počinje u ponedjeljak i trajat će dva mjeseca. Najvažnije je uključiti učenike osnovnih škola koji bilježe opažanja ptica i prijavljuju ih na stranici projekta. Tu ćeš se dobro snaći. Vjeruj mi.

ONA

Sjajno. Sjajno. Kažem mu, a dosadno mi je. Zamišljam da sam negdje drugdje. Rekli su, sve će se to posložiti. Samo od sebe. S dvadeset pet ćeš znati

SANJARI I SANJARKE

GDJE, KAKO, KAMO i ZAŠTO.

(Sanjari i sanjarke nose joj haljinu.)

KOR SANJARA I SANJARKI

Želiš ovu?

ONA

Svejedno.

(Ona se prepušta. Sanjari i sanjarke joj navlače haljinu preko glave.)

KOR SANJARA I SANJARKI

Nemaš druge. Ajde. Živi.

ONA

Nemoj razmicati zavjese. Još. Ne.

II. EKRAN, STUDENTOVA DRAMA

KOR SANJARA I SANJARKI

Sarah Kane napisala je dramu Psihoza 4.48 jer se svakoga jutra budila u isto vrijeme. / U napadajima panike. / Svoj život okončala je vješanjem. / Vješanje VEZICAMA CIPELA.

(U nemarnoj sobi Student provodi previše vremena. Ekran je njegova druga stvarnost. Oči su mu utonule od virtualnih sadržaja.)

STUDENT

Ja se ne budim uvijek u isto vrijeme. Najčešće uopće ne spavam. Kada ne spavam, lutam stanom. Odlazim do frižidera. Otvaram ga. Zatvaram ga. Tako više puta. Odlazim na net. Provjeravam statuse. Linkove. Clipove. RSS Readere. I ostalo. Ništa. Bezveze. Vrijeme prolazi. Onda odem do frižidera. Opet. Otvorim. Ne zatvorim odmah. Zagledam se. Ne razmišljam više o hrani već o sebi. Shvatim da već neko vrijeme držim vrata frižidera otvorena. Sve će se pokvariti. Neka. Uzmem prvo što nađem. Pojedem kockicu dvije tri četiri pet čokolade za kuhanje od koje je stara htjela pripremiti nešto. Neki kolač valjda. Dobra je bilo kakva čokolada. Bilo što. Uzmem Žuju od staroga. Nema veze. Neće se ljutiti. Zatvaram frižider. Uzimam s police stare Vic štapiće koji su prestali biti hrskavi. Onda Vic krekere. Onda Domaćice. Od stare. Dijetalne, kaže. Super. Onda čips bez okusa. Neki jeftini. Iz Tajlanda. Ili Tajvana. Ili tako nešto. Nekako je mekan. Jedem gluposti. Nikad pravu hranu. Neprava hrana mi je draža. Baš zato što je nezdrava. Ja kao kršim pravila. Svi moji prijatelji koji su postali moji poznanici bolji su od mene. Daju godinu za godinom. Ja sam između prve i druge. Teško je Pravo. Moji poznanici sleš prijatelji žive smislenije. Izlaze. Smiju se. Piju samo u društvu. Nikad sami. Prate nogometnu reprezentaciju. Bave se fitnessom, aerobikom ili nogometom. Ja nisam tako discipliniran. Na stolu nagomilavam limenke piva. Igram MMORPG-ove. Gubim noći. Jutra. Dane. Život. Nikad ne vježbam. Kažem da ću sutra. Ne znam kad je koja tekma. Tako da mi se smanjuje opseg tema s ljudima s faksa. Barem s muškim udjelom, i sa ženskim, naravno, iz drugih razloga. Uglavnom nemam što pametno za reći o sebi kada me tko pita. Nemam curu. Nisam dao ispite. Knjige su mi predebele. Ne mogu čitati. Slova su mi presitna. Bježe. Muti mi se pred očima. Preskačem retke,

stranice, dosadno je, sve je dosadno. Knjige su prespore. Ja idem s linka na link. Dvadesetak sekundi pažnje. Uživam u samom zvuku Windowsa kada se upale. Svitanje dana. Proljetna simfonija. Uživam kada mogu malo pobjeći. Kada pobjegnem, ne mogu uopće spavati. Fejs. Youtube. 4Chan. I ostalo. Kada bi barem izmislili hibernaciju. Nakon četiri pet šest sedam ne znam koliko sati ugasio sam kompjuter. Mrzio sam takve rastanke. Gori su od rastanaka s ekipom s mora. Ili s morem općenito. Ili od rastanaka općenito. Ostali smo u sobi mrak i ja. Ugašena mašina je tužna. Ugašeno je sve. Ono plavičasto svjetlo smiruje. Sada ga nema. Sada čujem buku iz stana na katu. Tulum je. Subota. Gledam na mobitel. Da, subota, stvarno. Tako se normalni ljudi ponašaju.

KOR SANJARA I SANJARKI

Naša je temeljna pretpostavka da su drugi ljudi normalni.

STUDENT

Čujem, smiju se. Što da ja radim što da radim što da radim što da radim što da radim što da radim štodaradimštodaradim.

KOR SANJARA I SANJARKI

Probaj zatvoriti oči.

STUDENT

Kapci se ne zatvaraju. Kao da ih dvije čačkalice drže otvorenima.

KOR SANJARA I SANJARKI

Pokušaj brojati od sto pa unazad.

STUDENT

Brojevi su tako dosadni, tako je dosadno razmišljati, još dosadnije je brojati.

KOR SANJARA I SANJARKI

100, 99, 98, 97, 96, 95...

STUDENT

Ne.

KOR SANJARA I SANJARKI

Nisi jedini. Tješi li te to?

STUDENT

Ne znam kako me može tješiti. To je ono tješjenje da postoje ljudi kojima je gore. Zato što je nekome gore, tebi bi trebalo biti bolje. Trebao bih prestati. Trebao bih mirno spavati. Mirno. Spavati.

KOR SANJARA I SANJARKI

Imaš li čvrste vezice na cipelama?

STUDENT

Ne znam. Zašto?

KOR SANJARA I SANJARKI

Jesi li razmišljao?

STUDENT

O čemu?

KOR SANJARA I SANJARKI

Upis pojma u Google: metode samoubojstva. / Rezultat: blog. Osam načina za samoubojstvo. / Sažetak za one koji ne vole čitati. / Ili za one koji to ne mogu jer koncentracija je slaba, koncentracija popušta. / 1. Upucaj se u glavu. / 2. Prereži si žile. / 3. Baci se pod vlak. / 4. Napuni kadu vodom. Legni u nju. Stavi u CD player svoj najdraži album i onda ti slučajno player sklizne u vodu. Brza smrt. / 5. Baci se u rijeku. Napomena: oko vrata zavezati težak kamen ili ciglu. / 6. Tablete za spavanje. / 7. Baci se kroz prozor. / 8. Objesi se. Može i vezicama za cipele.

STUDENT

Ne da mi se. Što ja znam. Ne da mi se truditi. Planirati. I pisati oproštajna pisma. Ne znam što bih rekao. To jest, napisao. Nisam jak u pisanom obliku. Pisao bih natuknično. Telegrafski. Suhoparno. A oproštajna pisma moraju biti poetična i romantičarska.

KOR SANJARA I SANJARKI

Zbogom svijete. / Zbogom svijete. / Zbogom. / Bolje ti je bez mene.

STUDENT

Ne mogu.

(Šutnja. Povratak na staro.)

STUDENT

Kada ne spavam, lutam stanom. Šetam do friždera. Otvaram vrata. Zatvaram.
Otvaram. Zatvaram. Otvaram zatvaram otvaram zatvaram
otvaramzatvaramotvaramzatv

III. TRAMVAJI, SREDNJOŠKOLKINA DRAMA

Srednjoškolka. Nosi ruksak. Osjeća teret na leđima. Vozi se u tramvaju, i promatra ostale suputnike. Nemirno i paranoično se osvrće oko sebe.

DJEVOJKA

Naša je temeljna pretpostavka da su drugi ljudi normalni. Normalni u smislu neopterećeni i jednostavni. Recimo, oni ljudi koji se voze u tramvajima. Oni ne razmišljaju kao mi. Naše su misli kompleksne. Naši su problemi duboki. Mi vrijedimo ponešto više, a ONI, oni ne vrijede NIŠTA. Naša je pretpostavka da tuđi unutarnji svjetovi uopće nisu bogati. Da. Ti su ljudi pusti. Ti... Ti... Što se pametno može izroditi u tramvaju. Likovi čije jakne izgledaju kao zetovske. I jako debele žene u čarapama s uzorkom. To su sve budale. O čemu mogu razmišljati? Sigurno ne nešto... nešto što želim čuti. U filmu Nebo nad Berlinom stvar je u tome da anđeli motre Berlin. I ne samo da ga motre, oni prisluškuju sve što se misli. Te su misli neobično bogate. Popraćene su mističnim prizorima, i sve izgleda prilično bizarno. Moram reći, jako mi se sviđa taj film. Ne samo film, osvaja me ta ideja. Oni – ti anđeli – ulaze, npr. u tramvaj i prisluškuju skrovite misli ljudi. I misli su im zbilja snažne. Da budem iskrena, kada bih čitala misli, željela bih čuti neki pametan šapat. Neku ispovijed koja će me razbuditi. (*Osvrćući se oko sebe.*) Što misli on? Ili ona? Ili on? Ili svi oni?

(Ona zatvara oči. Čuje glasove koji se međusobno pretapaju.)

KOR SANJARA I SANJARKI

Jednom. Jednom. Jednom ću joj to reći. Tišina me umara. Kada sjedimo, čujem kvrcanje posuđa, čujem udaranje kapi po staklima, čujem nju kako diše, ali ne čujem to, to što trebam reći. Jer ne znam kako. / Možda Bog uopće ne postoji. / Saberi se. Saberi se. / Previše prostora za mene samu. Previše prostora. / Možda je sve laž. / Svaki dan jedna stranica. / Možda trebam otići.

DJEVOJKA

Ponekad imam predrasude. Brzam sa zaključcima. Starci kažu da je to zbog godina. Ne volim da se sve opravdava godinama. Imam osamnaest i par mjeseci. To nije

puno, ali nije premalo da bih nešto razumjela. Maturirat ću za sedam tjedana. Ne znam kamo ću dalje. Staviti ću deset opcija, i na jednoj ću proći, moram, valjda. Nemam posebnih prioriteta. Nemam baš nekakvih interesa. Ne ističem se ni u čemu posebnom. Izgledam obično. Imam solidne ocjene. Imam solidno nastavno vladanje. Solidno. Ne volim tu riječ. Tako je ljigava. Kao da se njome prikriva istina. Ne znam što je istina. Nitko ne zna.

KOR SANJARA I SANJARKI

Hrvatski jezični portal – inače, adresa je hjp.novi-liber.hr – kaže da je solidan: / 1. koji je čvrst, pouzdan, valjan / 2. koji je umjeren u jelu i piću i u provođenju života, koji ne pije, ne gubi noći / 3. koji ima zadovoljavajuća i vrijedna obilježja / 4. koji je dobro promišljen, utemeljen, vrijedan.

DJEVOJKA

Zašto mi je onda taj pojam odbojan? Ne znam. Možda zato što bih podsvjesno htjela da se zamijeni s izvrsnim.

KOR SANJARA I SANJARKI

C-c-c.

DJEVOJKA

Moji starci to ne bi htjeli. Ili ne bi stigli. Isti su kao ostali u tramvaju. Da. Vidjela sam kako me gledaju ti ljudi. Ti stari ljudi obješenih lica. Kada, recimo, ne ustanem. Kao da jedno neustajanje znači da nikad nisam ustala. Kao da nisam napravila ništa dobro. To je to. Nema veze. Sjedim i drijemam. Jedino vrijeme kada mi se spava je u tramvaju. Na putu do škole. Sedam je i trideset četiri ujutro. Zastoj.

KOR SANJARA I SANJARKI

Sljedeća postaja je Vodnikova.

DJEVOJKA

Ništa se ne miče. Kolona presijeca put tramvaju. Vozačica se ne usudi razbiti tu kolonu. Zato stoji. Suputnici se deru. Negoduju. Našminkane babe i ostali.

KOR SANJARA I SANJARKI

Sljedeća postoja je Vodnikova.

DJEVOJKA

Program je zablesiran.

KOR SANJARA I SANJARKI

Registrirajte kartu prije svakog ulaska.

DJEVOJKA

Želim spavati. Ako uđem u stari tramvaj, sjedalo lijepo grije. I još ako nema gužve, i još ako nema kontrole, i još ako nema ljudi koji liče na kontrolu, onda mogu i sanjati. Što nikad ne mogu kod kuće. Ovdje je bučno. Smrdi. Po cajkama iz slušalica srednjoškolaca. Po ustajalosti i dosadi. Ja idem u školu! Idem u školu! I zapravo ne znam kamo idem! Svejedno sam zaspala. I sanjam.

IV. MORA, NJEGOVA DRAMA

KOR SANJARA I SANJARKI

Svaki dan jedna stranica. / Svaki dan jedna stranica. / Svaki dan jedna stranica. / Jedna stranica. / Jedna stranica. / Pisati je lako. / Samo pisanje. / Riječ po riječ. / Teče. / Bez zastoja.

(On usred more. U klaustrofobičnom prostoru vjerojatno spisateljske sobe.)

ON

U mitologiji, takozvanu paralizu u snu, objasnili su sasvim dobro. Taj opis mogu prihvatiti. Paraliza u snu – svi su je jednom doživjeli – to je osjećaj pritiskanja u prsima. Ili u cijelom tijelu. Imam ju često. Imam ju svaki put kada uspijem zaspati. Ali baš zato ne volim spavati jer ju doživim prije svakog buđenja koje je naglo, neželjeno, bolno, ali ne za tijelo, nego za um. U tijelu ne osjetim ništa, i to je najstrašnija stvar. Ništa. Kao da me nema. Ima me. Ali nema me. Ima me mentalno. Ali ne i fizički. Ne znam bi li obrnuto bilo gore. No, dakle, ja spavam, i desetak minuta, a možda i više, ne mogu se pomaknuti. Nijedan prst. Nijedan zglob. Ništa. Prvi put kada sam tako nešto osjetio mislio sam da sam oduzet. Htio sam se zaderati, ili sasvim obratno, ispustiti tih, nečujan zvuk, ali nisam mogao pomicati usnama. U mitologiji, da se vratim na stvar, to su sjajno objasnili. Kažu: na prsa ti, dok ležiš na leđima, sjeda demon. Zato se javlja paraliza. Demona zovu Mora. Kao noćna mora. A demon kao demon. Ružnog, izobličienog lica, žućkastog tijela, obješenih usta, u slikarstvu ga obično prikazuju kako guši lijepu djevojku u bijeloj haljini. Meni se više sviđa mitološko tumačenje. Uostalom, volim mitove. A volim i čitati. Logično objašnjenje odriče se svega što je u takvoj paralizi tajanstveno. Jedan mističan trenutak učini se dosadnim.

KOR SANJARA I SANJARKI

Napad se najčešće događa kada se spava na leđima. / Ljudi koji su prošli kroz takav događaj osjećaju sram misleći da sa njima nešto mentalno nije u redu. / Tijekom napada paralize može se osjetiti neugodan miris. / Oko 30% mlađe populacije doživjelo je paralizu sna barem jednom u životu. / Uzroci? / Životni stres. / Nedostatak sna. / Genetska povezanost.

ON

Otkad me muči paraliza, nisam napisao retka. A nisam ni spavao kako treba. Nisam više znao želim li ostati budan ili zaspati. Kada se trudiš ostati budan, slova postaju teška. I baš ti se tada najviše spava. Kada se trudiš zaspati, onda je obrnuto. Ne možeš spavati. Kada ugasis svjetlo, manje mi se spava. Kada je upaljeno, spava mi se. A ako ustanem da ga ugasis, razbudim se. Sve me razbuđuje. Ona. Kraj mene. I kada nije kraj mene: misli li na mene, ili sam joj dalek, odvratn, nepoznat, možda me više i ne voli, možda je s nekim drugim, sretnija i ljepša nego što ikada može biti. Možda. Sve me razbuđuje. Kada perem zube, razbudim se. Televizor. Plavkasto svjetlo ekrana uvlači mi se u mrežnicu. Sada ne želim zaspati. I ne želim se paralizirati. Dakle, bojim se zaspati. A trudim se, nije da se ne trudim. Skinuo sam aplikaciju za spavanje. Puštam šumove oceana. Valove mora. Zvukove amazonske prašume. S kišom. Traje 35 minuta. Onda prestane. Onda opet tišina. Inače volim zvuk kiše. Rainy mood. Paše uz sve. Stavljam ga uz pjesme koje slušam. Volim ga u filmovima. Zbog kiše volim Kurosawu. I jesen. Zatvaram oči: pretvaram se da sam drugdje. Šetam neditnutom prirodom. Može ona ista prašuma, zelena je, prozračna. Nemam dodira s civilizacijom. Nemam ništa. Dokumente, stvari, nemam svoje ime. Imam samo tijelo. Ne treba mi nitko. I ništa. Ništa. Ništa.

KOR SANJARA I SANJARKI

Svaki dan jedna stranica.

ON

Ništa. Ništa. Ništa.

KOR SANJARA I SANJARKI

Sjećaš se obećanja?

ON

Moram popiti nešto da se smirim, znaš.

KOR SANJARA I SANJARKI

Whiskey?

ON

Vi ste Mora.

KOR SANJARA I SANJARKI

Tko?

ON

Ma ništa. Umoran sam. Ili nisam. Ne znam više.

KOR SANJARA I SANJARKI

Opet si sam?

ON

Trebalo je da posložim stvari.

KOR SANJARA I SANJARKI

Svaki dan jedna stranica.

ON

Nisam mogao ništa.

KOR SANJARA I SANJARKI

To mnogi govore. Nisam mogao. Neću. Ne želim.

ON

Ali imao sam ideju.

KOR SANJARA I SANJARKI

Ideju?

ON

Aha. Ideju o paralizii.

KOR SANJARA I SANJARKI

O tome nitko ne želi slušati, a kamo li čitati.

ON

Kako ti znaš!

KOR SANJARA I SANJARKI

Današnja koncentracija je raspršena. Pogledaj sebe. Ne možeš razmišljati dugo i koncentrirano. Misli ti bježe. Svaki se dan pokušavaš sjetiti stvari koje posvuda ostavljaš. Pokušavaš uhvatiti svoje misli. Fiksirati ih, zapisati, ali, iz istog razloga, te misli nisu tečne i prohodne. To su isprekidane linije. Jesi li se u zadnje vrijeme bavio životom?

ON

Životom.

KOR SANJARA I SANJARKI

Jesi li zavirio u poštanski sandučić? Sve će se raspasti. Zašto ne otvaraš vrata kada ti zvone, a taj zvuk ti probija glavu kao svrdlom, zašto se ne mičeš s točke, zašto ne ideš dalje, zašto ključevi ne idu na ispravne brave, zašto dopuštaš da ona odlazi a ti joj nikada ne možeš reći riječ dvije, zašto ne možeš

KOR SANJARA I SANJARKI

riječ po riječ. Riječ po riječ. Gušiš se i uopće se ne mičeš.

V. PROŠLOST, DRAMA U SJENI

Sjena ima neodređenu dob. Nosi svijetlu haljinu koja se raspada. Dolazi iz prošlosti.

SJENA

Tješio me pogled na sjene raširene preko zidova. Sjene imaju prste kojima stružu po površinama i proizvode hrapave zvukove. Sjene su ujedno moje jedino sjećanje na djetinjstvo. Sjedili smo u učionici, imali sat njemačkog jezika, i nisam gledala na ploču, gledala sam kroz prozor. Pao je mrak. Vidjele su se dugačke grane. Kao dugački prsti. I njihove sjene, bile su na zidovima. Od mojeg života nije ostalo mnogo. Kažu, uspomene su vječne. Sjene su jedna od mojih rijetkih detaljnih uspomena. Uvijek je se sjetim. Pogotovo kada imam vječnost za razmišljanje. Vječno – kažu, vječno je ono što upamtiš. Ja zaboravljam, dosta zaboravljam. Prošlo je cijelo stoljeće, i još nekoliko godina. Gomilaju se, kao slojevi prašine. Od mojeg postojanja ostao je spomenar. Čuvat će ga još dugo. Nitko ga neće baciti. Nema razloga. Sve ostalo se pretvorilo u prah, i većina sjećanja, koja su tvrde, nematerijalna. Spomenar ima baršunastu presvlaku zelenkaste boje. Iznutra je ukrašen crvenom teksturom. Dobila sam ga od roditelja kada sam krenula u više razrede stručne škole. Bila sam djevojka. Sretna i naivna. Unutra su se svi zapisivali: i oni su htjeli ostaviti trag. Moje prijateljice. Moji prijatelji. Poznanice i poznanici. Svi su se trudili pisati lijepo. Neki su pisali crnom tintom. Neki običnom grafitnom olovkom. Neki na mađarskom. Neki na njemačkom. Takva su bila vremena. Najviše ipak na hrvatskom, razumije se. Neki su crtali: minijature pejzaža, pažljivo osjenčane. Zapisi datiraju od 1907. do dvadesetih godina. Tada se sve počelo raspadati. Zasitila sam se. Odrastala, iako nisam htjela tako brzo odrasti. Prestajala sam biti mlada i razmišljati o nečemu dječjem kao što je spomenar. S vremenom su stranice požutjele. Zelena presvlaka dobila je sivkaste fleke. Nije bila baršunasta pod rukom već hrapava i istrošena. Iz rodni Vinkovaca preselila sam se u Zagreb. Udala sam se. Rodila dvije djevojčice. Bila sam sretna. Spomenar je ostao na tavanu. Među ostalim stvarima. Djevojčice su odrasle. Postale su žene. Kao ja, kada sam zaboravila na prošlost, kada sam počela gubiti sjećanja. Otišle su živjeti. Otišle su u svijet. Brzo je došao trenutak kada su ljudi počeli umirati, oni koje sam poznavala. Shvatila sam. STARIM. Starim. Ostala sam sama. Bez supruga je bilo teško. U tom stanu. Velikom i prostranom stanu. Previše prostora za mene samu. Noću sam

slušala tramvaje kako stružu tračnicama. Prije ih nisam čula tako glasno. Bila sam sretnija dok je on bio sa mnom i dok sam čula smijeh djece. Onda mi je počelo tutnjati u glavi. Glasovi. Šumovi. Gledala sam sjene. Plašila sam se kao dijete. Sve je bilo isto. Moja jedina nematerijalna uspomena iz djetinjstva. Otišla sam na tavan sjetivši se spomenara. Bio je pod hrpom prašnjavih knjiga. Čitala sam zapise. Lijepe poruke. Neke možda nisu bile iskrene, ali nema veze, nasumično sam ih otvarala, prelazila sam kroz svoj život, kao da sam znala da su mi zadnji trenuci. Sjene nisu bile dovoljne: uhvatila sam se grčevito svoje druge uspomene. Autentične. Opipljive. Žive.

KOR SANJARA I SANJARKI (*čitaju iz spomenara*)

Što činiš, učini pametno i misli na konac.

SJENA

Žive?

KOR SANJARA I SANJARKI (*čitaju iz spomenara*)

Na svakom mjestu u svako doba Bog nek te štiti pazi i hrani pa kako sada, tako do groba, radosni nek svitaju ti dani.

SJENA

Stihovi su postajali sladunjavi. Savjeti prazni. Riječi su bile ispisane, ali bez ikakva značenja.

KOR SANJARA I SANJARKI (*čitaju iz spomenara*)

Ljubi! Ljubav k sreći vodi!

SJENA

Sutradan me više nije bilo. Imala sam šezdeset i tri.

KOR SANJARA I SANJARKI (*čitaju iz spomenara*)

Pjevaj!

SJENA

Dvije tisuće i dvanaeste pronašli su moj spomenar. Otvorili su lokal na mjestu našeg nekadašnjeg stana. Trgovina informatičkom opremom. Netko je od njih pronašao jedino što je ostalo od mog života.

KOR SANJARA I SANJARKI

Neka starudija. / Puno prašine. / Smrdi po dimu. / Listovi se raspadaju. / Pogledaj ovu rečenicu: Il u snu il na javi pratio te Isus mali. / Gle nešto na mađarskom piše. / E... I... e... dne... mindem... napjat... Tiszta... Orom... Nagy... / Ovo je iz doba Austrougarske. / Što ćemo s tim? / A probat ćemo staviti na aukciju, možda netko kupi. / Ma ne znam. Ne vjerujem. / 1907. Vinkovci. Klara Kühmann. / Budem ja vidio što ću s tim, ajde.

SJENA

Već dugo ne spavam. Ne mirujem. Sjedim na istom mjestu. I gledam sjene. Sjene na zidu. Nema više satova. Nema vremena. Nema kazaljki.

K R A J